Należytość pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok XII. Nr. 13.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

Kraków, dnia 29 grudnia 1933 r.

TREŚĆ:

194.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr. I Pr.-4053/33)

o organizacji publicznych szkół powszechnych.

Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Ustala się organizację siedmioletnich publicznych szkół powszechnych według załączonego statutu.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Sposób i termin przekształcania dotychczasowej organizacgji określą osobne zarządzenia. W miarę wprowadzania nowej organizacji tracą moc przepisy, sprzeczne z załączonym statutem.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **J. Jędrzejewicz.**

Załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr. I Pr.-4053/33).

STATUT

publicznych szkół powszechnych siedmioletnich.

I. Zadania szkoły powszechnej.

§ 1. Szkoła powszechna ma za zadanie dać na poziomie, odpowiadającym wiekowi i rozwojowi dziecka, potrzebne ogółowi obywateli jednolite podstawy wychowania i wykształcenia ogólnego oraz przygotowanie społeczno-obywatelskie z uwzględnieniem potrzeb życia gospodarczego.

Wykształcenie, otrzymywane w tej szkole, winno umożliwiać odpowiednio uzdolnionej młodzieży przechodzenie bez osobnego przygotowania do innych szkół o bezpośrednio wyższym poziomie nauczania.

§ 2. Szkoła powszechna umożliwia obywatelom wypełnianie przez ich dzieci obowiązku szkolnego. Nauka w publicznej szkole powszechnej jest bezpłatna.

§ 3. Zadania swoje szkoła powszechna spełnia przez:

a) program i organizację nauczania,

b) program i organizację pracy wychowawczej.

§ 4. Szkoła powszechna jest nadto powołana do tego, by przez swój wpływ na życie społeczne środowiska, dla którego istnieje, przyczyniać się do rozwoju oświaty i kultury tego środowiska.

II. Ogólne zasady organizacyjne i stopnie szkół.

§ 5. Szkoła powszechna jest z reguły koedukacyjna, w wyjątkowych przypadkach może być męska lub żeńska.

§ 6. Pod względem organizacyjnym szkoły powszechne dzielą się na szkoły powszechne stopnia I, II i III.

§ 7. W obrębie każdej szkoły powszechnej tworzy się klasy, złożone z uczniów, uczących się w danym roku szkolnym wszystkich przedmiotów według jednego wspólnego programu.

Przy większej liczbie uczniów klasa dzieli się na oddziały.

Liczba oddziałów w szkole nie może przekraczać 14.

Klasy mają kurs jednoroczny, dwuletni lub trzyletni.

§ 8. Szkoła powszechna stopnia I:

1) posiada cztery klasy, z których I i II mają kurs jednoroczny, kl. III kurs dwuletni (rocznik 3 i 4), a kl. IV — kurs trzyletni (rocznik 5, 6 i 7-my),
2) realizuje całkowicie pierwszy szczebel programowy i najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla,
3) winna posiadać:
   a) przy liczbie uczniów do 60 . . . . . . 1 nauczyciela,
   b) przy liczbie uczniów od 61 do 120 . . . 2 nauczycieli;
4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:
   a) przy 1 nauczycielu . . . . 30 godzin,
   b) przy 2 nauczycielach . . . . . . 58 godzin, w tem kierownik 28 godzin, a nauczyciel 30 godzin.

Jeżeli na naukę religji są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie w przypadku a) do 34, w przypadku b) — do 64 godzin tygodniowo.

§ 9. Szkoła powszechna stopnia II:

1) posiada sześć klas, w tem pięć (I—V) o kursie jednorocznym i jedną — VI (rocznik 6 i 7) o kursie dwuletnim,
2) realizuje całkowicie pierwszy i drugi szczebel programowy i najważniejsze składniki trzeciego,
3) winna posiadać:
   a) przy liczbie uczniów od 121 do 160 . . . 3 nauczycieli,
   b) przy liczbie uczniów od 161 do 210 . . . 4 nauczycieli,
4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:
   a) przy 3 nauczycielach, zależnie od planu godzin, 94 lub 96 godzin, w tem kierownik . . . . 26 godzin

2 nauczyciele po 30 godzin . . . . 60 godzin
nauka religji . . . . 8 lub 10 godzin nadliczbowych,

b) przy 4 nauczycielach . . . . 114 godzin,
w tem kierownik . . . . 24 godzin
3 nauczycieli po 30 godzin . . . . 90 godzin

Jeżeli w przypadku b) na naukę religji są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin nauki wzrośnie do 126 tygodniowo.

§ **10.** Szkoła powszechna stopnia III:

1) posiada siedem klas o kursie jednorocznym,
2) realizuje wszystkie trzy szczeble programowe w pełnym zakresie,
3) winna posiadać:

a) przy liczbie uczniów od 211 do 260 . . 5 nauczycieli;
gdyby jednak połączenie klas VI i VII miało spowodować przekroczenie norm, przewidzianych w § 48, względnie w § 93, szkoła otrzymuje szóstego nauczyciela oraz odpowiednią liczbę godzin nadliczbowych na naukę religji;

b) przy liczbie uczniów od 261 do 310 . . 6 nauczycieli,

c) przy liczbie powyżej 310 . . . . 7 lub więcej nauczycieli odpowiednio do liczby uczniów;

4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:

a) przy 5 nauczycielach . . . . . . 154 godziny,
w tem kierownik . . . . . . 22 godziny,
4 nauczycieli po 30 godzin . . . . 120 godzin,
nauka religji . . . . 12 godzin nadliczbowych;

b) przy 6 nauczycielach . . . . . . 170 godzin,
w tem kierownik . . . . 20 godzin,
5 nauczycieli po 30 godzin . . . . 150 godzin,

jeżeli na naukę religji są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie do 184 godzin tygodniowo;

c) przy 7 i więcej nauczycielach liczba godzin nauki wzrasta ponad 184 tygodniowo, zależnie od liczby oddziałów i od planów godzin, przewidzianych dla tych oddziałów.

Przy liczbie nauczycieli, nie mniejszej od 7, kierownik otrzymuje za każdy oddział powyżej 7 — dwie godziny tygodniowo dalszej zniżki, a więc przy 8 oddziałach uczy 18 godzin tygodniowo, przy 9 oddziałach — 16 godzin i t. d. Każdy nauczyciel uczy 30 godzin tygodniowo.

§ 11. Liczba ogólna godzin nauki w szkole odpowiednio powiększa się:

a) jeżeli zajdzie potrzeba zorganizowania równolegle nauki religji dla dzieci różnych wyznań, lub też

b) jeżeli przy nauce niektórych przedmiotów dokonany będzie podział klas na grupy (§ 56).

Zasady organizacji nauki, przewidzianej pod lit. a), określają osobne przepisy.

§ 12. Jeżeli przy układaniu tygodniowego rozkładu lekcyj okaże się, że zastosowanie przepisanego planu godzin z zachowaniem przepisów, zawartych w §§ 57 i 58, nie pozwala na ścisłe utrzymanie dla kierownika lub któregokolwiek z nauczycieli przewidzianej w §§ 9 i 10 tygodniowej liczby godzin, to liczba ta może być zwiększona lub zmniejszona o jedną. W takich przypadkach mogą nauczyciele otrzymać najwyżej 31, najmniej zaś 29 godzin tygodniowo, kierownicy zaś zamiast 26 — 27 lub 25, zamiast 24 — 25 lub 23 godziny i t. d.

III. Czas nauki.

§ 13. Rok szkolny składa się z dni przeznaczonych na naukę, których liczba wynosić musi co najmniej 205, z „dni wolnych od nauki" z tytułu niedziel, świąt religijnych i państwowych, feryj szkolnych oraz innych przypadków uzasadnionej nieczynności szkoły.

Rok szkolny dzieli się na półrocza szkolne, obejmujące po dwa okresy szkolne, oraz odpowiednie ferje.

§ 14. Nauka w szkole powszechnej odbywa się w ciągu 6 dni w tygodniu. Dla ucznia klasy I i II liczba dni nauki w tygodniu nie może być mniejsza od 5, dla ucznia klasy III do VII winna wynosić 6 dni. Tygodniowy wymiar czasu, przeznaczony na nauczanie, określa plan godzin.

Czas trwania nauki w ciągu jednego dnia szkolnego nie może być dla ucznia krótszy, niż 2 godziny lekcyjne, ani też dłuższy, niż 6 godzin.

Specjalne przypadki odchylenia od powyższych zasad unormowane będą przez oddzielne przepisy.

§ 15. Godzina lekcyjna trwa 50 lub 45 minut; pauzy między godzinami lekcyjnemi nie mogą być krótsze, niż 10-minutowe, przyczem przynajmniej jedna pauza winna być dłuższa. Specjalne przepisy określają stosowanie tych norm.

IV. Kierownictwo szkół, nauczyciele, Rada Pedagogiczna.

§ 16. Na czele szkoły powszechnej stoi kierownik.

Kierownik reprezentuje szkołę nazewnątrz i jest bezpośrednim przełożonym wszystkich pracujących w niej osób.

§ 17. Kierownik winien przyczyniać się w dostępnym mu zakresie do skutecznej realizacji powszechności nauczania; ma on zwłaszcza obowiązek poznania rejonu powierzonej sobie szkoły, a w miarę potrzeby również terenów sąsiednich pod względem praktycznej możliwości dostępu do danej szkoły dla dzieci, które mają do niej uczęszczać.

Dla właściwego realizowania programu nauczania i wychowania kierownik winien znać rejon powierzonej sobie szkoły pod względem stosunków gospodarczych, struktury społecznej i narodowościowej, oraz stanu i potrzeb kulturalno-oświatowych.

§ 18. Kierownik organizuje w powierzonej sobie szkole pracę wychowawczą i dydaktyczną i kieruje nią, wnikając we właściwy sposób w plan, metody i wyniki pracy wszystkich nauczycieli. Prócz tego prowadzi sprawy administracyjno-gospodarcze szkoły.

§ 19. Kierownik jest odpowiedzialny za wyzyskanie wszystkich dostępnych mu środków, prowadzących do realizacji powszechności nauczania w rejonie powierzonej mu szkoły, za organizację szkoły, za wychowawczy i dydaktyczny jej stan i rozwój, za kierunek wychowawczy, poziom nauki, prawidłowy bieg życia szkolnego, za wykonanie przepisów i poleceń władz szkolnych, za czynności kancelaryjne oraz za stan administracyjno-gospodarczy szkoły.

§ 20. W zakresie czynności nauczycielskich stosują się do kierownika prawa, obowiązki oraz odpowiedzialność w tej samej mierze, co i do wszystkich nauczycieli.

§ 21. W szkołach stopnia I o jednym nauczycielu nauczyciel ten sprawuje czynności kierownicze i nosi nazwę nauczyciela kierującego.

Zakres praw, obowiązków i odpowiedzialności nauczyciela kierującego wynika z połączenia funkcyj kierowniczych (§§ 16—20) i nauczycielskich (§§ 24 i 25), co wymaga, by nauczyciel kierujący, podobnie jak kierownik szkoły, posiadał odpowiedni zasób doświadczenia zawodowego i wyrobienia życiowego, konieczny dla zachowania należytej ostrożności i rozwagi w całem postępowaniu, w szczególności zaś przy decydowaniu ważnych spraw, dotyczących uczniów powierzonej mu szkoły.

§ 22. W szkołach stopnia I o 2 nauczycielach kierownik większość swego czasu zużywa na pracę nauczycielską, prócz tego zaś jest doradcą nauczyciela i czuwa nad planowem wykonaniem pracy. Kierownik omawia z nauczycielem sposoby podnoszenia poziomu wychowania i nauczania oraz opracowuje przy jego udziale projekty planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

W szkołach tych kierownik, jako główny wychowawca uczniów, nietylko poznaje tych uczniów i klasy, w których uczy, ale przez bezpośrednie poznanie pozostałych klas oraz przez porozumienie się z nauczycie-

lem wnika we właściwy sposób w sprawy oceniania przez niego uczniów i wyrabia sobie opinję o poszczególnych uczniach, a przez to poznaje stan wszystkich klas i całej szkoły pod względem wychowawczym i naukowym.

§ 23. W szkołach stopnia II i III kierownik kieruje całem życiem szkoły, jest doradcą nauczycieli oraz głównym wychowawcą uczniów.

Kierownik kieruje pracą wychowawczą i dydaktyczną oraz czuwa nad jej harmonizowaniem i planowem wykonaniem, nadto sam uczy w odpowiedniej liczbie godzin. Im mniejsze jest grono nauczycielskie, tem znaczniejszą część swego czasu musi poświęcać kierownik na nauczanie, co jednak nie zwalnia go od obowiązku otoczenia pracy pozostałych członków grona równą troską i opieką, jak w szkołach o licznem gronie.

§ 24. Nauczyciel wychowuje i uczy uczniów powierzonych jego opiece. W tym celu poznaje ich właściwości psychiczne i fizyczne, warunki ich życia i pracy, jak również stosunki gospodarcze, społeczne i narodowościowe oraz stan kulturalno-oświatowy środowska, z którego uczniowie pochodzą.

Nauczyciel ma obowiązek stałego przygotowywania się do pracy oraz uzupełniania zasobu swej wiedzy przez dalsze kształcenie się.

Nauczyciel dba o dobro i honor szkoły i jest odpowiedzialny za stosowane przez siebie metody nauczania i wychowania, za realizowanie obowiązującego programu oraz właściwego kierunku wychowawczego, za wyniki udzielanej przez siebie nauki, wreszcie za sprawy administracyjno-gospodarcze w powierzonym sobie zakresie.

Nauczyciel uczący religji winien szczególnie troszczyć się o pogłębienie życia religijnego swych uczniów.

§ 25. Każdy nauczyciel własny, t. j. nauczyciel, który zarówno liczbą godzin, jak swą pracą, związany jest przedewszystkiem z daną szkołą, jest opiekunem klasowym jednej lub kilku klas. Z tego tytułu czuwa nad przebiegiem pracy w szkole, jak również nad wymiarem i rozkładem pracy domowej uczniów oraz nad życiem zbiorowem swej klasy (swych klas), koordynuje na jej terenie poczynania wszystkich nauczycieli, utrzymuje stały i żywy kontakt z rodzicami i opiekunami uczniów oraz wykonywa czynności administracyjno-kancelaryjne, związane z jego pracą jako opiekuna. Jako opiekun klasowy jest odpowiedzialny za stan wychowawczy swej klasy (swych klas).

§ 26. We wszystkich szkołach, w których oprócz kierownika lub nauczyciela kierującego zatrudnieni są jeszcze inni nauczyciele, każdy z nich jako członek grona nauczycielskiego współdziała nadto w wytwarzaniu harmonijnej atmosfery i przyczynia się w zakresie swojej pracy dydaktycznej i wychowawczej oraz powierzonych mu przez kierownika

funkcyj administracyjno-gospodarczych do należytego biegu życia szkolnego.

§ 27. W szkołach, w których istnieje Rada Pedagogiczna (§ 30), nauczyciel, jako jej członek, ma obowiązek brania żywego i czynnego udziału w pracach Rady Pedagogicznej oraz realizowania w poruczonym sobie zakresie jej uchwał.

§ 28. Lekarz szkolny, sprawujący stałą opiekę lekarską nad szkołą, czuwa nad zdrowiem i rozwojem fizycznym uczniów oraz stanem higjenicznym szkoły i stara się o wyzyskanie właściwych środków. Lekarz, sprawujący niestałą opiekę nad szkołą, kontroluje stan sanitarny szkoły i ogólny stan zdrowia uczniów przez wizytacje.

§ 29. Tam, gdzie jest higjenistka szkolna, pełni ona służbę pomocniczą w organizacji opieki higjeniczno-lekarskiej nad dziećmi w szkole i poza szkołą.

W zakresie czynności fachowych higjenistka podlega lekarzowi szkolnemu, natomiast przy czynnościach, dotyczących wewnętrznego życia i porządku szkolnego — stosuje się do zarządzeń kierownika szkoły.

§ 30. W szkołach stopnia II i III istnieje Rada Pedagogiczna, która jest organem wewnętrznego życia szkoły.

Radę Pedagogiczną tworzą: kierownik, jako przewodniczący, wszyscy nauczyciele i lekarz szkolny, o ile sprawuje stałą opiekę lekarską nad daną szkołą.

Rada Pedagogiczna obraduje bądź w powyższym składzie pełnym, bądź też — o ile chodzi o szkoły o liczniejszem gronie nauczycielskiem — również w składzie niepełnym, t. j. w zespołach, złożonych z nauczycieli, uczących w danej klasie (komplecie — § 48), oraz kierownika. Specjalne przepisy wskażą, w jakim zakresie Rada Pedagogiczna w niepełnym składzie będzie posiadała uprawnienia pełnej Rady Pedagogicznej.

§ 31. Rada Pedagogiczna dba o poziom wychowawczy i naukowy szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy wychowawcze i dydaktyczne, związane z całokształtem życia szkolnego, a w szczególności ma obowiązek:

a) wyrabiania sobie opinji o poszczególnych uczniach, o stanie poszczególnych klas (oddziałów) i całej szkoły pod względem wychochowawczym i naukowym;

b) omawiania i opracowywania sposobów i środków podnoszenia poziomu wychowania i nauczania;

c) opracowywania projektu planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

Uchwały Rady Pedagogicznej mają charakter bądź opinjodawczy, bądź decydujący.

Rada Pedagogiczna decyduje w sprawach, przekazanych jej do decyzji przez specjalne przepisy.

Kierownik szkoły, jako przewodniczący Rady Pedagogicznej, wprowadza w życie uchwały Rady; przysługuje mu nadto prawo zawieszania uchwał Rady, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

Kierownik lub Rada Pedagogiczna może powoływać z pośród Rady komisje dla opracowywania specjalnych zagadnień.

V. Program, metody i organizacja nauczania.

A. Program i metody nauczania.

§ 32. Program szkoły powszechnej winien zapewnić wykształcenie ogólne niezbędne dla każdego przyszłego obywatela oraz poznanie Polski w zakresie dostępnym dla wieku i rozwoju młodzieży, uświadomić najważniejsze przejawy kultury Polski z uwzględnieniem w miarę możności pierwiastków kultury obcej, a przez to pogłębić stosunek młodzieży do Państwa Polskiego.

§ 33. W programie szkoły powszechnej rozróżnia się trzy szczeble: szczebel pierwszy obejmuje elementarny zakres wykształcenia ogólnego, szczebel drugi jest rozszerzeniem i pogłębieniem szczebla pierwszego, szczebel trzeci ma nadto przysposobić młodzież pod względem społeczno-obywatelskim i gospodarczym. Zagadnienia kulturalno-gospodarcze środowiska, w którem szkoła się znajduje, winny być uwzględnione w materjale naukowym wszystkich trzech szczebli.

§ 34. Program szkoły powszechnej stopnia I realizuje większą część pierwszego szczebla w ciągu 4 pierwszych lat, resztę pierwszego szczebla oraz najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla w ciągu 3 lat następnych, przytem w taki sposób, że już po piątym roku nauki osiąga się ogólne przygotowanie w zakresie pierwszego szczebla programowego.

§ 35. Program szkoły powszechnej stopnia II realizuje pierwszy szczebel w pierwszych 4 latach nauki, drugi — i najważniejsze składniki trzeciego — w 3 latach następnych.

§ 36. Program szkoły powszechnej stopnia III realizuje pierwszy szczebel w 4 pierwszych latach nauki, drugi w 2 następnych latach, t. j. w piątym i szóstym, trzeci — w siódmym roku nauki.

§ 37. W programie szkoły powszechnej każdego stopnia są następujące obowiązkowe przedmioty: religja, język polski, historja, geografja, nauka o przyrodzie, arytmetyka z geometrją, rysunek, zajęcia praktyczne, śpiew i ćwiczenia cielesne.

Wprowadzenie innych przedmiotów obowiązkowych lub nadobowiązkowych określają osobne przepisy.

§ 38. Zakres materjału i plany godzin dla szkół powszechnych wszystkich 3 stopni określają osobne programy nauki.

§ 39. Nauczanie winno mieć charakter wybitnie praktyczny, dostosowany przedewszystkiem do najbliższego środowiska szkoły i jego potrzeb gospodarczych.

§ 40. Nauczanie w szkole powszechnej winno być dostosowane do wieku i rozwoju uczniów, wiązać się ściśle z pracą wychowawczą oraz zapewniać:

a) osiągnięcie przepisanych programem wyników nauki,

b) możliwie pełny rozwój uzdolnień uczniów,

c) stopniowe zaprawianie uczniów do samodzielności i systematyczności w pracy oraz do stosowania w życiu praktycznem nabytych wiadomości i sprawności.

§ 41. Nauczanie opiera się przedewszystkiem na pracy w szkole. Praca domowa ucznia uzupełnia ją i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości nabytych podczas nauki w szkole, a nadto do samodzielnego opracowywania nowego dostępnego tematu.

Praca domowa w klasie I może występować nie wcześniej, niż w drugiem półroczu i to w wymiarze bardzo ograniczonym. W klasach następnych wymiar pracy domowej zwiększa się powoli i stopniowo, tak jednak, że w klasach, do których uczęszczają roczniki 5—7, nie może przekraczać normy 1½ godziny dziennie.

§ 42. Metody nauczania winny uwzględniać w należytej mierze rolę:

a) nauczyciela,

b) podręcznika i środków pomocniczych,

c) urządzeń szkolnych,

d) samodzielnej pracy ucznia.

§ 43. Nauczyciel uczy, organizuje naukę głośną i cichą, daje wskazówki do pracy domowej, bada postępy i sprawdza wyniki nauki zarówno całej klasy (kompletu — § 48), jak i poszczególnych uczniów. Winien on przytem zastanawiać się nad celowością i skutecznością stosowanych przez siebie metod pracy i obmyślać sposoby usunięcia braków.

§ 44. Podręcznik zależnie od przedmiotu, w którym jest stosowany, służy do utrwalania, porządkowania i zdobywania wiadomości oraz do wyrabiania sprawności. Uczniom trzech ostatnich roczników służy nadto do orjentowania się w całości materjału. Środki pomocnicze, zależnie od przedmiotu, w którym są stosowane, służą w stosunku do poszczególnych zagadnień kursu nauki tym samym celom, co i podręcznik.

§ 45. Urządzenia szkolne, np. sala gimnastyczna, ogród, pracownie i t. p., winny umożliwiać stosowanie metod pracy właściwych dla danego przedmiotu i klasy.

§ 46. Samodzielna praca ucznia winna polegać na braniu żywego i czynnego udziału w całej pracy w szkole i w domu, zwłaszcza na opracowywaniu bądź omawianych już tematów, bądź też dostępnych nowych przez właściwe korzystanie z podręczników, środków pomocniczych i urządzeń szkolnych.

§ 47. Żadna metoda nie może być uznana za wyłącznie obowiązującą przy nauczaniu danego przedmiotu.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem winni troszczyć się o dobór metod i o zdobycie środków pomocniczych, czyniących zadość postulatom, wskazanym wyżej w §§ 39—46, a odpowiadających warunkom i możliwościom szkoły.

B. Organizacja nauczania.

§ 48. Nauka w szkole powszechnej może odbywać się:

a) w poszczególnych klasach, uczących się w osobnych izbach pod kierunkiem różnych nauczycieli,

b) w kompletach, złożonych z klas, uczących się równocześnie w tej samej izbie pod kierunkiem jednego nauczyciela,

c) w zespołach, złożonych z uczniów różnych klas,

d) w grupach, złożonych z uczniów tej samej klasy.

Klasa (oddział), komplet, zespół nie może liczyć więcej, niż 50 uczniów. Wyjątki mogą być czynione przy nauczaniu śpiewu i ćwiczeń cielesnych.

Nauczanie religji w zespołach regulują osobne przepisy.

§ 49. W klasach o kursie rocznym program nauki wyczerpywany jest w ciągu każdego roku szkolnego.

§ 50. Przy nauczaniu klasy o kursie więcej niż rocznym stosuje się zależnie od przedmiotu:

a) albo cykliczność całkowitą, polegającą na tem, że program danego przedmiotu składa się w klasie o kursie dwuletnim z 2, w klasie o kursie trzyletnim z 3 odmiennych części, przeznaczonych na kolejne lata i powtarzających się w tym samym porządku, przytem takich, że można rozpoczynać naukę od którejkolwiek z nich,

b) albo cykliczność częściową, polegającą na tem, że znaczna część programu, stanowiąca jego główny trzon, powtarza się co roku, resztę programu stanowią tematy, różne z roku na rok i powtarzające się w klasie o kursie dwuletnim po 2, w klasie o kursie trzyletnim po 3 latach. W głównej części programu, powtarzającej się co rok, stosuje się urozmaicenia materjału, polegające na zmia-

nie z roku na rok przykładów i ćwiczeń, dobieranych dla przerobienia zasadniczej treści programowej.

§ 51. Komplet może składać się z 2 klas kolejnych, łączonych w sposób, wskazany w przepisanym programie nauki.

§ 52. Przy nauce w komplecie każda klasa uczy się według własnego programu, z wyjątkami, wskazanemi w przepisanym programie nauki.

§ 53. Przy nauczaniu w komplecie według 2 różnych programów, zasadniczo jedna klasa ma naukę głośną, druga zaś cichą. O ile plan godzin na to pozwala, należy dążyć, aby przedmioty jednoczesnej nauki były te same.

§ 54. Nauka cicha uzupełnia naukę głośną i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości, nabytych podczas nauki głośnej, a nadto do samodzielnego przygotowywania i opracowywania nowego dostępnego tematu.

Odpowiednio zorganizowana nauka cicha łącznie z nauką głośną winna zapewniać całkowitą realizację programu i osiągnięcie przepisanych wyników nauki.

§ 55. Tworzenie zespołów przewiduje się przy nauczaniu:

a) religji w przypadkach, określonych przez osobne przepisy,

b) ćwiczeń cielesnych (podział według płci),

c) zajęć praktycznych.

Niezależnie od tego mogą być tworzone na stałe lub doraźnie zespoły chóralne.

Nauczanie w zespole odbywa się według specjalnego programu, przepisanego dla danego zespołu.

§ 56. W klasach V, VI i VII, liczących więcej niż 40 uczniów, może być stosowane tworzenie grup przy nauczaniu przyrody i zajęć praktycznych. Jedna klasa może być podzielona tylko na 2 grupy, które uczą się według tego samego programu.

§ 57. W klasie I winien uczyć wszystkich przedmiotów tylko jeden nauczyciel; tej samej zasady należy przestrzegać w klasie II, a w miarę możności stosować w klasach III i IV. Wyjątek może być czyniony dla nauki religji.

W klasach wyższych, t. j. V, VI i VII, naucza w zasadzie kilku nauczycieli, z których każdy uczy pokrewnych przedmiotów. Jednak w każdej klasie jeden z nauczycieli winien mieć znaczniejszą liczbę godzin.

§ 58. Należy dążyć, aby ten sam nauczyciel prowadził klasę przez kilka lat; z reguły zaś nauczyciel, który uczy klasę I, winien uczyć w następnym roku szkolnym klasę II.

VI. Program i organizacja pracy wychowawczej.

§ 59. Program wychowania winien, zgodnie z funkcją społeczno-państwową szkoły powszechnej, zapewnić dzieciom — przez wyrobienie religijne, moralne, umysłowe, fizyczne — podstawy wychowania, niezbędne dla każdego obywatela, oraz właściwe przygotowanie do życia z należytem uwzględnieniem kultury życia codziennego. Program ten winien być dostosowany do potrzeb środowiska oraz wieku i rozwoju dzieci.

§ 60. Organizacja wychowania winna uwzględniać ścisłą koordynację wszystkich poczynań wychowawczych, jak również wszystkich czynników współdziałających pod kierunkiem kierownika szkoły, oraz przewidywać stosowanie właściwych i celowych metod wychowawczych, odpowiadających rozwojowi psychicznemu i fizycznemu dzieci.

§ 61. Poznanie dziecka i środowiska, w którem ono żyje, jest niezbędnym warunkiem pracy wychowawczej w szkole.

Kierownik i grono nauczycielskie winni ułatwiać dzieciom, rozpoczynającym dopiero naukę, wdrożenie się do życia w środowisku szkolnem, w ciągu zaś całego pobytu dziecka w szkole winni przysposabiać je do wejścia w życie w szerszem społeczeństwie i zaprawiać do pracy społeczno-obywatelskiej.

§ 62. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem, czuwając nad wytworzeniem odpowiedniej atmosfery wychowawczej, realizują program wychowania przez:

a) bezpośredni swój wpływ na uczniów w szkole i poza szkołą,

b) nauczanie,

c) dopomaganie uczniom do samowychowywania się,

d) organizowanie życia zbiorowego uczniów,

e) utrzymywanie stałej łączności z domem w pracy wychowawczej.

Oddziaływanie wychowawcze winno nadto obejmować wyzyskiwanie dodatnich wpływów środowiska pozaszkolnego, a przeciwdziałanie wpływom ujemnym.

§ 63. Bezpośredni wpływ kierownika i nauczycieli na klasę i poszczególnych uczniów wyraża się przedewszystkiem przez życzliwy i opiekuńczy stosunek do nich, dbałość o ich zdrowie i bezpieczeństwo, dawanie osobistego przykładu oraz opiekę nad organizacjami uczniów.

Wpływ ten stanowi podstawowy czynnik oddziaływania wychowawczego zwłaszcza w stosunku do uczniów najmłodszych.

§ 64. W nauczaniu wartości wychowawcze winny być osiągane przedewszystkiem przez:

a) dobór i wyzyskanie treści,

b) dostosowaną do danego poziomu organizację nauczania,

c) właściwy stosunek nauczyciela do nauczania (umiłowanie pracy),
d) wyrabianie w uczniu samodzielności, aktywności, systematyczności i rzetelnego stosunku do pracy.

§ 65. Kierownik i grono nauczycielskie winni dopomagać uczniom do samowychowywania się, uwzględniając zarówno ogół uczniów, jak i indywidualne ich właściwości. Zwłaszcza zaś winni oni zwrócić uwagę na uczniów mniej zdolnych, trudniejszych do prowadzenia, będących w cięższych warunkach życiowych oraz dotkniętych brakami fizycznemi.

§ 66. Podstawową formą życia zbiorowego w szkole jest klasa (komplet), jako grupa społeczna. W obrębie klasy uczniowie powinni przyzwyczajać się do życia zbiorowego przedewszystkiem przez wytwarzanie przyjaznej atmosfery koleżeńskiego współżycia.

W stosunku do uczniów starszych życie zbiorowe może nadto znajdować swój wyraz w innych formach organizacyjnych, najlepiej odpowiadających potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz zamierzeniom wychowawczym szkoły.

Mogą to być:

a) organizacje klasowe i międzyklasowe, które powstają i rozwijają swoją działalność jedynie za zgodą i pod opieką szkoły,
b) organizacje międzyszkolne, dopuszczone przez władze szkolne, a mające w danej szkole swe koła lub też członków wśród jej uczniów.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem wnikają w treść i działalność wszystkich organizacyj, wymienionych pod lit. a), i opiekują się niemi, czuwając nad właściwem ustosunkowaniem się uczniów do pracy w organizacjach i nad tem, by udział w nich nie przeszkadzał w pracy szkolnej.

Kierownik nadto ma prawo i obowiązek wnikania bezpośrednio lub za pośrednictwem wyznaczonego przez siebie nauczyciela szkoły w pracę wszystkich organizacyj, wymienionych pod lit. b).

§ 67. Łączność szkoły i domu w akcji wychowawczej polega przedewszystkiem na zainteresowaniu i uświadamianiu rodziców o pracy i dążeniach szkoły, wzajemnem informowaniu się o pracy i warunkach życia ucznia oraz na czynnej współpracy rodziców ze szkołą. Łączność ta, wyrażająca się w stałych oraz w doraźnych formach, winna przyczyniać się do bliskiego i ścisłego współdziałania szkoły i domu.

Kierownik i grono nauczycielskie winni nadto brać żywy udział w pracach z zakresu opieki społecznej nad swoimi uczniami, a tam, gdzie tego zachodzi potrzeba, budzić inicjatywę.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem mają obowiązek roztoczenia szczególnej opieki nad uczniami, przychodzącymi z dalszych okolic

i przyjeżdżającymi, oraz nad warunkami życia tych uczniów, którzy mieszkają nie w domu, lecz na stancjach, w internatach i bursach.

§ 68. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem winni w miarę możności ułatwić uczniom, pozostającym ostatni rok w szkole, poinformowanie się o różnych zawodach, ewentualnie przy pomocy poradni zawodowych.

§ 69. W pracy wychowawczej szkoły biorą udział wszyscy nauczyciele. Ze względu na charakter szkoły powszechnej i jej organizację każdy nauczyciel własny i kierownik z reguły jest opiekunem klasowym.

§ 70. Opiekun klasowy ma pod swoją opieką jedną lub więcej klas. Rozkład obowiązków opiekuńczych nad klasami powinien być możliwie równomierny.

Należy dążyć do tego, aby opiekę nad daną klasą lub klasami miał nauczyciel, który ma w tej klasie czy klasach większą liczbę godzin nauki, przytem jednak jest pożądana ciągłość pracy opiekuńczej, polegająca na sprawowaniu opieki nad tymi samymi uczniami przez parę lat.

VII. Uczniowie.

A. Zadania i obowiązki uczniów.

§ 71. Wychowując się i kształcąc w szkole, uczeń ma przysposobić się do tego, by przez dalszą pracę nad sobą w okresie młodzieńczym stał się pożytecznym obywatelem Państwa.

§ 72. Uczeń dąży do wyrobienia religijnego, do uszlachetniania swych uczuć i umacniania charakteru, a zarazem kształci swój umysł i zdobywa sprawność fizyczną.

§ 73. W szczególności uczeń:

a) pracuje chętnie i sumiennie w szkole i w domu, starając się, by praca jego była zawsze rzetelna, dokładna i wytrwała,

b) wypełnia dokładnie wszystkie swoje obowiązki,

c) kocha rodziców, szanuje nauczycieli, a względem wszystkich osób, które go otaczają, jest ufny, życzliwy i uczynny, w miarę możności pomaga w pracy innym, zwłaszcza słabszym od siebie,

d) jest koleżeński, bierze czynny udział w życiu swej klasy, a w klasach wyższych nadto w życiu organizacyj uczniowskich, do których należy,

e) dba o czystość ciała, jest schludny w ubiorze, współdziała w utrzymywaniu ładu w szkole, szanuje cudzą własność i ochrania dobro publiczne, a zwłaszcza nie niszczy przedmiotów i urządzeń szkolnych,

f) ćwiczy i usprawnia ciało, aby być zawsze dzielnym i zdolnym do znoszenia niewygód.

Uczeń jest śmiały i pogodny, zawsze mówi prawdę, kocha swoją szkołę i dba o jej honor.

B. Przyjmowanie i przechodzenie uczniów.

§ 74. Zasady przyjmowania uczniów do klasy I określają przepisy o wykonaniu obowiązku szkolnego.

§ 75. Przyjmowanie do klasy II i następnych odbywa się na zasadzie osobnych przepisów z zachowaniem następujących warunków:

a) wiek nie niższy niż 7 lat ukończonych — dla kandydata do klasy II; wiek ten podwyższa się stopniowo o jeden rok do każdej następnej klasy,

b) egzamin wstępny, stwierdzający, że kandydat posiada zasób wiadomości i sprawności, wymaganych dla wstępujących do danej klasy.

§ 76. W obrębie szkół tego samego stopnia przechodzenie uczniów z klasy do klasy odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu, przewidzianego w § 75 lit. b), i bez straty roku.

§ 77. Przechodzenie uczniów szkół stopnia I do szkół stopnia II i III oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia III odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu:

1) ze szkół stopnia I:

a) po ukończeniu kl. I, II, III — do klasy II, III, IV
a) po ukończeniu kl. I, II, III — do klasy II, III, IV
b) „ „ z pomyślnym wynikiem conajmniej jednego roku kl. IV —

szkół stopnia II i III,

2) ze szkół stopnia II:

po ukończeniu kl. I, II, III, IV, V — do kl. II, III, IV, V, VI szkół stopnia III.

§ 78. Poszczególni uczniowie, jeśli wynik ich nauki, stwierdzony na świadectwie rocznem (§ 86) jest pomyślny, mogą przechodzić na warunkach wskazanych w § 75:

1) ze szkół stopnia I:

po jednym roku klasy III — do klasy IV,
a wyjątkowo
po drugim roku klasy IV — do klasy VI,

szkół stopnia II i III,

2) ze szkół stopnia II:

po jednym roku klasy VI — do klasy VII szkół stopnia III.

§ 79. Przechodzenie uczniów szkół stopnia III do szkół stopnia II i I oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia I odbywa się na podstawie świadectwa:

1) ze szkół stopnia III:

a) po ukończ. kl. I, II, III, IV, V — do kl. II, III, IV, V, VI } szkół stopnia II,
b) „ „ „ VI — na drugi rok nauki kl. VI, }
c) „ „ „ I, II — do kl. II, III szkół stopnia I;

2) ze szkół stopnia II:
po ukończeniu kl. I, II — do kl. II, III szkół stopnia I;

3) ze szkół stopnia III i II:
po ukończeniu kl. III, IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku nauki świadectwo ukończenia szkoły.

§ 80. Przechodzenie uczniów w obrębie szkół różnych stopni w przypadku niepomyślnego wyniku nauki w danej klasie odbywa się w sposób następujący:

1) ze szkół stopnia I do szkół stopnia II i III }
„ „ „ II „ „ „ III } do takiej samej klasy jak ta, z której uczeń przechodzi;
„ „ „ III „ „ „ II }

jeżeli jednak uczeń klasy IV szkoły stopnia I uk
nauki z wynikiem pomyślnym, a drugi rok nauki z w
nym, przechodzi na podstawie świadectwa do klasy V szkół stopnia II i III;

2) ze szkół stopnia II i III do szkół stopnia I:

a) z kl. I i II — do kl. I i II,
z kl. III — na drugi rok nauki w kl. III,

b) z kl. IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku nauki świadectwa ukończenia szkoły.

C. Ocena uczniów.

§ 81. Nauczyciel, dążąc stale i konsekwentnie do urabiania sobie opinji o uczniu, poznaje możliwie dokładnie:

a) warunki domowe życia i pracy ucznia,
b) jego właściwości fizyczne i stan zdrowia,
c) jego właściwości psychiczne, a zwłaszcza przejawiające się u niego zainteresowania i uzdolnienia,
d) ustosunkowanie się jego do pracy, zwracając szczególną uwagę na pilność i wytrwałość,
e) wyniki osiągane w pracy,
f) ustosunkowanie się jego do życia klasy i szkoły.

W szczególności nauczyciel wnika w trudności, których uczeń nie może pokonać, i stara się poznać przyczyny niepowodzeń ucznia w pracy.

§ 82. Kierując się powyższemi danemi, nauczyciel stosuje odpowiednie środki oddziaływania wychowawczego i pomaga uczniowi w pracy, udzielając mu w miarę potrzeby wskazówek, niezbędnych do jej poprawienia i ulepszania.

§ 83. We wszystkich klasach — z wyjątkiem klasy I — nauczyciel, przyjmując jako kryterjum wymagania obowiązującego programu, ustala z końcem każdego okresu oceny wyników nauki ucznia ze wszystkich przedmiotów, których uczy, oraz ocenę zachowania się ucznia. Przy ocenach postępu ze śpiewu i ćwiczeń cielesnych bierze się przedewszystkiem pod uwagę wysiłki ucznia w kierunku zdobywania usprawnienia, odpowiadającego jego możliwościom. Oceny wyraża się w odpowiednich stopniach. O ile w danej klasie uczy kilku nauczycieli, ustala ocenę zachowania się ucznia Rada Pedagogiczna (ewentualnie w składzie niepełnym). W księgach szkolnych notuje się prócz stopni krótkie motywy ocen niedostatecznych.

Stopnie, ustalone z końcem okresu drugiego, są zarazem stopniami za pierwsze dwa okresy, stopnie, ustalone z końcem okresu trzeciego, są zarazem stopniami za pierwsze trzy okresy, stopnie, ustalone z końcem okresu czwartego, są zarazem stopniami rocznemi.

Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczeń otrzymuje świadectwo, które zawiera wyrażone w stopniach oceny wyników nauki ze wszystkich przedmiotów, nauczanych w danej klasie, oraz ocenę zachowania się ucznia.

O wynikach nauki po pierwszym i trzecim okresie zawiadamia się rodziców względnie opiekunów uczniów.

§ 84. Uczniowie klasy I nie otrzymują wyrażonych w stopniach ocen ani świadectw szkolnych. Z końcem jednak pierwszego półrocza oraz z końcem każdego następnego okresu nauczyciel ustala opinję swoją, dotyczącą zachowania się oraz postępów ucznia w nauce, i zapisuje ją do ksiąg szkolnych.

§ 85. Wszyscy uczniowie klasy I przechodzą w zasadzie do klasy II. Pozostawienie ucznia w klasie I na rok drugi może nastąpić wtedy jedynie, gdy uczeń wskutek zbyt słabego rozwoju i przygotowania w żaden sposób nie będzie mógł sprostać wymaganiom programu klasy II.

Uczniowie klasy I otrzymują z końcem roku szkolnego zaświadczenia, stwierdzające, czy przechodzą do klasy II, czy też pozostają w klasie I.

Promowanie uczniów do klasy III i następnych odbywa się na podstawie stopni rocznych ze wszystkich przedmiotów obowiązujących, nau-

czanych w danej klasie. Uczeń jest promowany do klasy następnej, o ile z przedmiotów tych posiada stopnie co najmniej dostateczne.

W wyjątkowych przypadkach, określonych przez specjalne przepisy, uczeń może być promowany do klasy następnej, mimo, że nie ze wszystkich przedmiotów posiada stopnie co najmniej dostateczne.

Kierownik szkoły ma obowiązek wspólnie z nauczycielem zbadać dokładnie tych uczniów, którym grozi nieuzyskanie promocji. Dotyczy to zwłaszcza uczniów tych klas, które uczy jeden nauczyciel.

Decyzję o niepromowaniu ucznia należy w księgach szkolnych uzasadnić.

§ 86. Uczniowie, uczęszczający do klas dwu względnie trzyletnich, przechodzą bez wyjątku w obrębie tych klas z jednego roku nauki na drugi i otrzymują na świadectwie rocznem stwierdzenie pomyślnego lub niepomyślnego wyniku nauki.

D. Ukończenie szkoły i uprawnienia.

§ 87. O ukończeniu szkoły powszechnej stanowi pomyślny wynik nauki w ostatnim (najwyższym) roku nauczania, a mianowicie: w szkole stopnia I — w trzecim roku nauki w klasie IV (z uwzględnieniem jednak postanowień § 79 p. 3 i § 80 p. 2 b), w szkole stopnia II — w drugim roku nauki w klasie VI (z uwzględnieniem postanowień § 79 p. 1 b), w szkole stopnia III — w klasie VII.

Uczniowie, którzy w powyższy sposób ukończyli naukę, otrzymują świadectwa ukończenia szkoły powszechnej stopnia I, II lub III.

§ 88. Uczniowie, którzy uczynili zadość obowiązkowi szkolnemu, a nie mają warunków do otrzymania świadectwa ukończenia szkoły powszechnej, otrzymują, gdy opuszczają szkołę, zaświadczenie, stwierdzające wypełnienie obowiązku szkolnego z wyszczególnieniem stopnia szkoły, czasu trwania nauki i ukończonej przez nich klasy względnie klasy i roku nauki.

§ 89. Ukończenie szkoły powszechnej stopnia II i III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli, w szkołach zawodowych stopnia gimnazjalnego, opierających się na drugim lub trzecim szczeblu programowym, oraz w szkołach zawodowych dokształcających, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 90. Ukończenie klasy VI szkoły powszechnej stopnia III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli oraz w szkołach zawodowych, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 91. Ukończenie z pomyślnym wynikiem klasy IV szkoły powsze-

chnej stopnia III lub II albo pierwszego roku nauki w klasie IV szkoły powszechnej stopnia I daje podstawę do nauki w szkołach zawodowych stopnia niższego oraz w szkołach dokształcających zawodowych, opierających się na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej.

Postanowienia przejściowe.

§ 92. W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólne liczby uczniów w szkole każdego stopnia mogą być o 20 większe od liczb, wskazanych w §§ 8—10, t. j. mogą wynosić:

1.	w	szkole	stopnia	I	o 1	nauczycielu	80	uczniów
	„	„	„	„	o 2	nauczycielach	140	„
2.	„	„	„	II	o 3	„	180	„
	„	„	„	„	o 4	„	230	„
3.	„	„	„	III	o 5	„	280	„
	„	„	„	„	o 6	„	330	„

§ 93. W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólna liczba uczniów w klasie (oddziale), komplecie, zespole może być o 10 większa od liczby, wskazanej w § 48, t. j. może wynosić 60.

195.

Nr. O. 2532/33. Kraków, dnia 21 listopada 1933 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i rolniczych oraz Inspektoratów szkolnych w Okręgu w sprawie wydawnictwa „Polska na morzu".

Pragnąc pogłębić w społeczeństwie zainteresowanie dla wartości i znaczenia morza, Wojskowy Instytut Naukowo - Wydawniczy łącznie z Ligą Morską i Kolonjalną przystąpił do wydania dzieła p. t. „Polska na morzu", które ma być źródłem wszechstronnych informacyj o sprawie morskiej, jako też zobrazowaniem polskiego dorobku morskiego w szeregu artykułów, ilustrowanych wieloma zdjęciami i barwnemi planszami.

Doceniając ważność uświadomienia młodzieży szkolnej o wartości posiadania własnego morza, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 17 listopada 1933 r. Nr. II. S. 10393/33 uznało za pożądane, aby wzmiankowane wydawnictwo znalazło się w bibljotekach nauczycielskich lub uczniowskich tych zakładów i szkół, dla których nabycie wydawnictwa jest możliwe.

P. O. Kuratora Okręgu Szkolnego: *M. B. Godecki* w. r.

196.

Nr. O. 2562/33. Kraków, dnia 24 listopada 1933 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i rolniczych oraz Inspektoratów szkolnych w Okręgu w sprawie

akcji Ligi Morskiej i Kolonjalnej na terenie szkół.

Zarząd Główny Ligi Morskiej i Kolonjalnej, zmierzając do wciągnięcia w sferę czynnego zainteresowania sprawami morza polskiego wszystkich warstw społeczeństwa i wychowania młodego pokolenia w służbie idei morskiej i kolonjalnej, zwrócił się do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z prośbą o poparcie swej akcji na terenie szkół.

Z uwagi na zasadnicze znaczenie sprawy morskiej dla rozwoju i potęgi Państwa Dyrekcje i Kierownictwa szkół wszelkiego typu zainteresują w sposób odpowiedni nauczycielstwo oraz młodzież szkolną ideą Ligi Morskiej i Kolonjalnej.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 17 listopada 1933 r. Nr. I. Pol. 3782/33 zaznaczyło jednocześnie, że akcja zainteresowania młodzieży szkolnej winna być przeprowadzona w ramach istniejących organizacyj młodzieżowych, bez uciekania się do sztucznego mnożenia kół szkolnych Ligi Morskiej i Kolonjalnej, w tej myśli, iż sprawa morska stanie się jednym z naczelnych punktów pracy realizacyjnej dla Państwa tychże organizacyj.

P. O. Kuratora Okręgu Szkolnego: *M. B. Godecki* w. r.

197.

Nr. O. 2535/33. Kraków, dnia 24 listopada 1933 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i rolniczych, Inspektoratów szkolnych oraz Kierownictw szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie

zbiórki na cele szkolnictwa polskiego zagranicą.

Rada Fundacyjna i Zarząd Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą przystępują — wzorem ubiegłego roku — do zorganizowania drugiej

z rzędu powszechnej zbiórki pieniężnej na cele szkolnictwa polskiego zagranicą w okresie od dnia 15 stycznia do dnia 15 lutego 1934 r.

Z uwagi na doniosłą wartość państwową powyższego zamierzenia na skutek rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 15 listopada 1933 r. Nr. I. Pol. 3702/33 zachęcam Ogół Nauczycielstwa do wydatnego udziału w pracach lokalnych Komitetów Funduszu tak, aby przeprowadzona akcja dała jak najlepsze realne wyniki. Na terenie szkół wszelkiego typu zarządzić należy zorganizowanie odpowiednich pogadanek, wyjaśniających młodzieży szkolnej znaczenie rozwoju szkolnictwa polskiego zagranicą dla idei wielkiej, silnej i potężnej Polski, oraz obowiązku społeczeństwa w kraju poparcia wysiłków emigracji i mniejszości polskiej utrzymania łączności z Macierzą.

P. O. Kuratora Okręgu Szkolnego: *M. B. Godecki* w. r.

198.

Nr. O. 2637/33. Kraków, dnia 2 grudnia 1933 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i rolniczych, Inspektoratów szkolnych oraz Kierownictw szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie

dożywiania dziatwy i młodzieży szkolnej.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem Nr. 160 z dnia 25 listopada 1933 r. (I. W. F. 4088/33) zawiadomiło Kuratorjum, iż sprawa dożywiania niezamożnej dziatwy i młodzieży na terenie szkół przedstawia się w bieżącym roku szkolnym o wiele mniej korzystnie, aniżeli w latach ubiegłych. Podczas, gdy przed dwoma laty akcja dożywiania prowadzona była tylko w kilkunastu miastach większych oraz kilku ośrodkach przemysłowych i obejmowała około 10% wszystkich dzieci, uczęszczających do szkół w tych miejscowościach, w przedostatnim i ostatnim roku rozszerzyła się na dziesiątki i setki miast i wsi, odsetek zaś dziatwy dożywianej w tych miejscowościach stopniowo zwiększał się, dochodząc w niektórych miastach, jak w Warszawie i w Łodzi, do 15 a nawet 20%. Wspólnym wysiłkiem szkoły i społeczeństwa (samorządów, rad szkolnych, Komitetów, Opiek Rodzicielskich i samej młodzieży) dokonano bardzo wiele w tem wielkiem dziele pomocy społecznej dla dziatwy źle dożywianej.

Niestety, w roku bieżącym ciężkie warunki bytu odbijają się bardzo ujemnie na zasięgu akcji dożywiania dziatwy i młodzieży i na ilości i ja-

kości pomocy. Nastąpiła redukcja zasiłków, osłabła ofiarność i pomoc społeczeństwa. W tej sytuacji wzrasta niebezpieczeństwo dla zdrowia młodego pokolenia, groza szerzenia się gruźlicy i innych chorób zakaźnych. Wątły i źle odżywiany organizm dziecięcy jest bardzo wrażliwy na wszelkie szkodliwe czynniki i mało odporny w walce z chorobami. Odsetek dzieci zagrożonych gruźlicą wynosi około 7%, niedokrwistych i źle odżywionych około 25%. Przeprowadzane w szkołach wielkomiejskich ankiety wykazały, że 13—15% dzieci przychodzi do szkoły naczczo. Dokarmianie więc dzieci, źle odżywianych w domu, jest akcją zapobiegawczą o dużem znaczeniu społecznem, akcją, która ze względów wychowawczo-obywatelskich musi być z pełnem zrozumieniem jej wagi kontynuowana.

Nawiązując do zarządzenia, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Nr. 10, poz. 170 z roku 1933, oraz w nadziei, iż podobnie, jak w latach ubiegłych, apel w tej sprawie znajdzie żywy oddźwięk i poparcie, wobec zbliżającej się zimy, — zwracam się do Dyrekcyj i Kierownictw szkół oraz ogółu Nauczycielstwa o zainteresowanie się i gorące zaopiekowanie się dziećmi głodnemi w szkole i o podjęcie starań w celu uzyskania od społeczeństwa pomocy koniecznej dla dożywiania niezamożnej dziatwy i młodzieży szkolnej.

Wobec tego, że na terenie Okręgu Szkolnego istnieją już organizacje i instytucje, które dotychczas wydatnie pracowały w tej dziedzinie, proszę PP. Dyrektorów, Inspektorów szkolnych i Kierowników szkół o współpracę z niemi.

P. O. Kuratora Okręgu Szkolnego: *M. B. Godecki* w. r.

199.

Nr. O. 2664/33. Kraków, dnia 16 grudnia 1933 r.

Do

Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych i Inspektoratów szkolnych w Okręgu w sprawie

odroczenia podatku dochodowego od dodatku mieszkaniowego.

Nawiązując do zarządzenia, ogłoszonego w Dz. Urz. Kuratorjum w Nr. 12, poz. 200 z roku 1932, zawiadamiam na podstawie okólnika Nr. 163 Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 listopada 1933 r., że Ministerstwo Skarbu zarządzeniem z dnia 14 listopada 1933 r. Nr. D. V. 49232/2/33 odroczyło na zasadzie art. 120 ustęp drugi ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 ex 1925,

poz. 411) po koniec roku 1934 pobranie podatku dochodowego od dodatku mieszkaniowego funkcjonarjuszów państwowych i komunalnych za miesiąc styczeń 1934.

Niedobrane na skutek tego zarządzenia kwoty podatku dochodowego zostaną po upływie 1934 roku umorzone na zasadzie art. 126 powołanej ustawy.

Jednocześnie Ministerstwo Skarbu przytoczonem wyżej zarządzeniem umorzyło podatek dochodowy, niepobrany z powyższego tytułu w 1932 r.

P. O. Kuratora Okręgu Szkolnego: *M. B. Godecki* w. r.

200.

Nr. I. 7899/33. Kraków, dnia 28 listopada 1933 r.

Do

Dyrekcyj prywatnych szkół średnich i Inspektoratów szkolnych w Okręgu w sprawie

badania przydatności lokalu na cele szkolne.

W związku z okólnikiem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr. 39 z dn. 19. IV. b. r. Nr. SB. 28/11/3 w sprawie badania przydatności lokali szkół prywatnych Urząd Wojewódzki ustalił następujący tok postępowania:

W wypadku budowy, przebudowy lub zmiany budynku, przeznaczonego na szkołę prywatną w miejscowości wiejskiej lub mieście, niewydzielonem z powiatu, a wymagającego pozwolenia budowlanego ze strony Urzędu Wojewódzkiego, po myśli art. 333 i 384 rozporządzenia o prawie budowlanem, pozwolenia budowlane, stanowiące równocześnie orzeczenie o przydatności lokalu, wymagane § 10 rozp. Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 7. VI. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 478), opierać będzie Urząd Wojewódzki na protokole czynności wstępnych, dokonywanych przez Wydziały powiatowe i Zarządy miejskie w myśl art. art. 379 i 385 cyt. prawa budowlanego.

O dniu dochodzeń komisyjnych, poprzedzających udzielenie pozwolenia, winny wymienione władze zawiadamiać każdorazowo Wydziały Pracy, Opieki i Zdrowia i Komunikacyjno-budowlany Urzędu Wojewódzkiego oraz Kuratorjum Okręgu Szkolnego w Krakowie conajmniej na 14 dni naprzód.

W zależności od rodzaju i ważności danej sprawy Urząd Wojewódzki delegował będzie do Komisji bądź swoich przedstawicieli, bądź upoważni do wzięcia udziału lekarza i inżyniera powiatowego.

Wyrażone w protokole komisyjnym opinje sanitarna i techniczna oraz opinja przedstawiciela Kuratorjum, dotycząca zadośćuczynienia potrzebom szkolnym, stanowić będą podstawę do decyzji tak odnośnie pozwolenia budowlanego jak i orzeczenia o przydatności budynku na cele szkolne.

W wypadku, gdy chodzi o budowę, przebudowę lub zmianę budynku szkoły prywatnej w miejscowości, wydzielonej z powiatu, właściwa Władza budowlana po zatwierdzeniu projektu budowy względnie przebudowy, winna każdorazowo skierować stronę budującą do Urzędu Wojewódzkiego o uzyskanie orzeczenia, wymaganego cyt. wyżej § 10 rozp. Ministra W. R. i O. P.

Na skutek wniesionej przez stronę prośby Urząd Wojewódzki w porozumieniu z Kuratorjum Okręgu Szkolnego zarządzi według uznania badanie na miejscu dla zorjentowania się przed powzięciem decyzji, tak co do zadośćuczynienia przez budującego potrzebom bezpieczeństwa i zdrowia ludzkiego, jak i potrzebom podyktowanym względami pedagogiczno-wychowawczemi.

W przypadkach, gdy szkoła prywatna ma być urządzona w budynku, który uprzednio nie był przeznaczony na cele szkolne i w którym nie mają być dokonane roboty, wymagające pozwolenia budowlanego, Urząd Wojewódzki na prośbę strony zarządzi w porozumieniu z Kuratorjum Okręgu Szkolnego badanie objektu na miejscu bądź przez swoich przedstawicieli, bądź też przez władze budowlane i szkolne lokalne.

P. O. Kuratora Okręgu Szkolnego: *M. B. Godecki* w. r.

201.

Nr. II. 13027/33. Kraków, dnia 26 listopada 1933 r.

Do

Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu w sprawie gospodarki finansowej funduszem specjalnym „Taksa administracyjna“.

Wobec kilkakrotnego stwierdzenia przez Izbę Okręgową Kontroli, Oddział w Krakowie, że Dyrekcje uskuteczniają nadmierne wydatki w stosunku do dochodów, obciążając w ten sposób budżet zakładów na przyszły rok szkolny, Kuratorjum poleca Dyrekcjom, by:

1) przestrzegały w gospodarce finansowej zasad oszczędności przy dokonywaniu wydatków, powstrzymując się od wydatków nie bezwzględnie koniecznych,

2) stosowały się przy czynieniu wydatków do planów finansowo-gospodarczych, zatwierdzonych przez Kuratorjum.

Równocześnie Kuratorjum zabrania Dyrekcjom zakupów na raty, zezwalając na nie jedynie w wyjątkowych wypadkach, ponieważ uskutecznianie większych wydatków i obciążanie ratami przyszłych budżetów zakładów jest niewskazane, albowiem odbija się to bardzo szkodliwie na gospodarce finansowej zakładów.

W razie niestosowania się Dyrekcyj do niniejszego okólnika, Kuratorjum pociągnie Panów Dyrektorów do osobistej i materjalnej odpowiedzialności.

P. O. Kuratora Okręgu Szkolnego: *M. B. Godecki* w. r.

202.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urzędowego.

Inspektor szkolny w Białej ogłasza konkurs celem stałego obsadzenia posad kierowników w następujących publicznych szkołach powszechnych:

7-kl. w Milówce,

7-kl. w Cięcinie Nr. 1,

6-kl. w Międzybrodziu Bialskiem,

3-kl. w Porębie Wielkiej,

5-kl. z niemieckim językiem nauczania w Hałcnowie.

Podania należy wnosić do Inspektoratu szkolnego w Białej.

Inspektor szkolny w Nowym Targu ogłasza konkurs celem stałego obsadzenia posad kierowników w następujących publicznych szkołach powszechnych:

5-kl. w Maniowach (mieszkanie służbowe 2 pokoje i kuchnia),

5-kl. w Jabłonce (brak mieszkania służbowego),

5-kl. rozwoj. w Poroninie (brak mieszkania służbowego),

4-kl. w Szaflarach (mieszkanie służbowe 2 pokoje i kuchnia),

4-kl. w Bukowinie (mieszkanie służbowe 2 pokoje i kuchnia),

4-kl. im. Sobieskiego w Lipnicy Wielkiej (brak mieszkania służbow.),

3-kl. w Białce (mieszkanie służbowe 2 pokoje i kuchnia),

3-kl. w Dzianiszu (mieszkanie służbowe 2 pokoje i kuchnia),

3-kl. im. Sobieskiego w Cichem (mieszk. służb. 2 pokoje i kuchnia),

3-kl. w Chabówce (mieszkanie służbowe 3 pokoje i kuchnia),
3-kl. Zakopane U. J. (brak mieszkania służbowego).

Przy ubieganiu się o posady w szkołach 5-kl. wymagany egzamin z W. K. N. względnie wydziałowy.

Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Inspektora szkolnego w Nowym Targu.

Inspektor szkolny w Sosnowcu ogłasza konkurs na następujące posady kierowników publicznych szkół powszechnych w powiecie będzińskim:

1) 7-mio klasowej publicznej szkoły powszechnej Nr. 3 w Czeladzi,
2) 7-mio klasowej publicznej szkoły powszechnej Nr. 1 w Gołonogu,
3) 5-cio klasowej publicznej szkoły powszechnej w Strzyżowicach, gm. Bobrowniki.

Kandydaci ubiegający się o posady, posiadający ukończony Instytut Nauczycielski, względnie Wyższy Kurs Nauczycielski lub kwalifikacje równorzędne, będą mieli pierwszeństwo.

Udokumentowane podania składać należy w drodze służbowej na ręce Inspektora szkolnego w Sosnowcu.

203.

KOMUNIKATY.

Kurja Biskupia w Tarnowie pismem z dnia 29 września 1933 r. L. 5826 zawiadomiła Kuratorjum, że wizytatorem diecezjalnym nauki religji rzymsko-katolickiej wszystkich szkół, w których ta nauka jest obowiązkowa na terenie tarnowskiej diecezji, zamianowała ks. Prałata Dra Józefa Lubelskiego, kanonika katedralnego w Tarnowie, z tem, że dotychczasowi wizytatorzy poszczególnych szkół pozostają nadal w swoich prawach i obowiązkach.

Komunikat w sprawie gimnazjalnych egzaminów dojrzałości dla eksternów, zamieszkałych na terenie Okręgu Szkolnego Krakowskiego.

I. Egzaminy dojrzałości dla eksternów, stosownie do § 61 Regulaminu, umieszczonego w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2 z 1926 r., odbywają się przed Państwowemi Komisjami Egzaminacyjnemi Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego 2 razy do roku:

1) w styczniu—lutym (termin zimowy),
2) w maju—czerwcu (termin wiosenny).

II. Należycie udokumentowane podania o dopuszczenie do wspomnianego egzaminu należy wnosić do Kuratorjum:

1) przed 15 listopada — jeżeli chodzi o termin zimowy,
2) przed 15 marca — jeżeli chodzi o termin wiosenny.

III. Do podania należy dołączyć: 1) metrykę urodzenia, 2) szczegółowy życiorys z dokładnem wskazaniem, gdzie, kiedy i jakie składał już ekstern egzaminy i jak przygotowywał się do egzaminu dojrzałości, 3) ostatnie świadectwa szkolne, 4) wykazy lektur z języka polskiego i języków obcych, 5) świadectwo moralności, 6) dwie fotografje, zaopatrzone własnoręcznym podpisem i 7) dowód wpłacenia do P. K. O. na konto 438.800 taksy egzaminacyjnej w wysokości 60 zł.

IV. Kandydaci, którzy wykażą się świadectwem ubóstwa, mogą być przez Kuratorjum zwolnieni w połowie od opłaty taksy egzaminacyjnej. W tym wypadku należy dołączyć do podania dowód wpłacenia na konto P. K. O. Nr. 438.800 kwoty 30 zł, dołączyć świadectwo ubóstwa i prosić o obniżenie taksy egzaminacyjnej do połowy.

V. Państwowe Komisje Egzaminacyjne, które przeprowadzają egzaminy dojrzałości dla eksternów, istnieją przy następujących gimnazjach:

1) dla kandydatów zdających egzamin według programów gimnazjum humanistycznego, neoklasycznego i staroklasycznego typu:

a) przy gimnazjum państwowem I im. B. Nowodworskiego w Krakowie,

b) przy gimnazjum państwowem II im. św. Jacka w Krakowie,

2) Dla kandydatów zdających egzamin według programu gimnazjum matematyczno-przyrodniczego typu — przy gimnazjum państwowem VIII im. A. Witkowskiego w Krakowie.

Kalendarz Iskier na rok 1934 wyszedł z druku. Jest to już rocznik X-ty tej podręcznej małej encyklopedji w połączeniu z kalendarzem terminowym i doskonale opracowanym notatnikiem. Kalendarz opracował Redaktor „Iskier“, Władysław Kopczewski. Nakładem Iskier. Warszawa 1934. Stron 128. Cena egzemplarza w miękkiej płóciennej oprawie 2 zł 60 gr.

Kalendarz Iskier zdołał w ciągu 9 lat ustalić o sobie opinję — jako niezbędnej na każdem niemal biurku i dla każdego encyklopedji podręcznej niezastąpionego, podług najnowszych wskazań ułożonego podręcznika. Przynosi całkowicie nowy materjał, to też jest doskonałem uzupełnieniem roczników poprzednich.

Uwagę zwraca przedewszystkiem wiele wiadomości i zestawień statystycznych, dotyczących Polski współczesnej, zwłaszcza sprawy morza. Ot kilka tytułów: Flota handlowa polska, Gdynia i jej rozwój, Historja dostępu do morza, Granice Polski, Ludność w Polsce, Miasta w Polsce, Przemysł Polski, Wywóz i przywóz Polski i wiele, wiele innych.

Dotychczasowe roczniki kalendarza są w rękach młodzieży szkolnej i uniwersyteckiej, nauczycieli, dziennikarzy, oficerów i t. d. i t. d. Niewątpliwie i rocznik 1934 rozejdzie się szybko wśród szerokich warstw społeczeństwa. Wydanie kalendarza przed końcem grudnia umożliwia dawanie go bliskim jako prezentu gwiazdkowego. Niewielka cena, a przemiły, pożyteczny i co bardzo ważne w dzisiejszych czasach — praktyczny.

St. Irzyk: Dzienny rozkład materjału naukowego dla V klasy publicznych szkół powszechnych. Książnica-Atlas, Lwów-Warszawa, 1933.

Podobne wydawnictwa tegoż autora, wydane w r. 1931 i 1932, zyskały sobie uznanie ogółu nauczycielstwa dzięki rzetelnemu opracowaniu tematów, oraz

istotnej korzyści, jaką niosły nauczycielowi w jego pracy pedagogicznej. I obecnie wydany zeszyt na klasę V, za którym niebawem ukażą się zeszyty na I i II klasę, zestawiony według nowych programów szkolnych, cechuje to samo sumienne opracowanie tematów i dyspozycyj lekcyjnych ze wszystkich przedmiotów na cały rok szkolny, tak że zastąpi on w zupełności programy naukowe i przygotowania lekcyjne. Rozkład ujęty w odpowiednio przejrzysty układ kalendarzowy wyznacza każdemu dniowi nauki szkolnej, a w nim i każdej lekcji, cel harmonizujący z celem całorocznego programu i obowiązującemi podręcznikami, oraz ujmuje poszczególne lekcje w sposób, jaki nakazują programy szkolne. 190 tematów i dyspozycyj lekcyjnych z jęz. polskiego, po 114 z historji, geografji i przyrody, 152 z rachunków, 76 z rysunków, 76 z zajęć praktycznych, wśród których oddzielnie podane są tematy lekcyjne i ich dyspozycje dla chłopców i dziewcząt, oraz uwzględniona kultura życia codziennego i lekcje wycieczkowe, jak to przewidują programy, 76 ze śpiewu, oraz 38 z ćwiczeń cielesnych, w których uwzględnione są lekcje ćwiczeń, zabaw i gier dla chłopców i dziewcząt, codzienne 10-minutowe ćwiczenia i lekcje wycieczkowe, oto co nisie wydana publikacja. W ramach podanych dziennych tematów i dyspozycyj lekcyjnych mieści się całkowity materjał naukowy, przewidziany przez programy na klasę V i uwzględniony został w lekcjach w sposób przez nich zalecony. Oparcie nauki o tę publikację ułatwi znacznie nauczanie i naprowadzi na wiele nowych możliwości dydaktycznych, dlatego winna ona znaleźć się w ręku każdego nauczyciela.

204.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Walka z gruźlicą na terenie szkół.

W walce z gruźlicą, jedną z największych klęsk społecznych, szkoły jako ośrodek kultury higjenicznej winny brać żywy udział.

W Polsce umiera na gruźlicę rocznie około 80.000 osób, choruje około miljona, a młodzież w wieku szkolnym, a więc w wieku, w którym organizm jest najwrażliwszy i najmniej odporny na zakażenie, pierwsza pada ofiarą. Gruźlicę płuc, gruczołów, kości spotykamy u dziatwy szkolnej, zwłaszcza szkół powszechnych, niezmiernie często. Według T. Kopecia w wieku szkolnym (5—15 lat) gruźlica powoduje więcej zajść śmiertelnych, aniżeli wszystkie choroby zakaźne razem wzięte. Z zestawień Zeylanda wynika, że w wieku szkolnym prawie połowa zgonów wśród dzieci poznańskich spowodowana jest gruźlicą, a odnośnie do dziewczynek między 10-15 rokiem życia na trzy zgony, dwa wypadają na gruźlicę. W Krakowie w roku szk. 1931/32 wśród dziatwy szkół powszechnych gruźlicy było 7.8%. S. Kopczyński podnosi, że wśród czterech miljonów dzieci szkół powszechnych co najmniej 2% dotkniętych jest gruźlicą czynną, wymagającą leczenia w szpitalach i sanatorjach, około 6—8% jest zagrożonych gruźlicą

i wymaga leczenia i nauki w szkołach-uzdrowiskach, a do 40% dziatwy z powiększonemi gruczołami chłonnemi wymaga ze względu na skłonność do chorób płucnych lekcyj na wolnem powietrzu, forsownego odżywiania, pobytu na kolonjach i półkolonjach.

Na szerzenie się gruźlicy ma wpływ cały szereg czynników ekonomicznych i społecznych, z których najważniejsze to: brudne, ciasne, przeludnione mieszkania, złe odżywianie, niechlujstwo, alkoholizm, niska kultura higjeniczna mieszkańców.

Gruźlica, jak wiadomo, nie jest chorobą dziedziczną, tylko zakaźną, wywołaną swoistemi zarazkami, t. zw. prątkami Kocha. Źródłem zakażenia jest każdy chory na gruźlicę, prątkujący, t. j. wydzielający w plwocinie prątki Kocha. Zakażenie gruźlicą następuje bezpośrednio lub pośrednio. Bezpośrednio przez zetknięcie się z chorym drogą t. zw. zakażenia kropelkowego, przez prątki, które w czasie kaszlu chorego, krzyku, kichaniu i t. p. porwane zostają przez prąd powietrza wraz z drobnemi kropelkami śluzu lub śliny i unoszą się w zasięgu 1 metra od chorego. Pośrednie zakażenie następuje przez przedmioty używane przez gruźlików, a więc naczynie, pościel, ubranie, książki, a zwłaszcza przez pył, w którym prątki Kocha, pochodzące z wyplutej na ziemię, a następnie wyschniętej plwociny, mogą jak to stwierdzono, zachowywać swą zaraźliwość do 4 miesięcy — zwłaszcza w miejscu ciemnem, niedostępnem dla światła słonecznego. Również i pokarmy, zwłaszcza mleko nieprzegotowane, pochodzące od krów chorych na gruźlicę, może spowodować tę chorobę.

Wrotami zakażenia najczęściej bywa narząd oddechowy, jakkolwiek gruźlica wtargnąć może do ustroju także przez przewód pokarmowy, limfę, skórę, krew — słowem przez wszystkie wrota, wobec czego prawo swoistości dróg zakażenia przy gruźlicy niema zastosowania i żaden organ nie jest zabezpieczony przed tą straszną chorobą.

Badania nad gruźlicą wykazały, że niemal cała ludzkość zakażona jest tą chorobą. (Sekcje wykazują niemal u 90% zmarłych na inne choroby, stare, wyleczone ogniska gruźlicze). Zakażenie występuje w wczesnem dzieciństwie i jeżeli organizm dostatecznie jest odporny, a warunki zewnętrzne korzystne, następuje wyleczenie pierwotnego ogniska, w przeciwnym razie choroba rozwija się i kończy zejściem śmiertelnem.

Wielkie spustoszenie, wywołane gruźlicą, ujemny jej wpływ na eugenikę, a w następstwie tego na siłę i odporność państw, spowodowały, że cywilizowane społeczeństwa podjęły zorganizowaną walkę z tą chorobą.

Walka z gruźlicą jest sprawą niezmiernie trudną, wymagającą wielkich wysiłków i ofiar ze strony całego społeczeństwa. Planowo zorganizowana i konsekwentnie prowadzona daje jednak znakomite rezultaty, jak to widzimy przedewszystkiem w Anglji, która walkę z gruźlicą podjęła pod

hasłem budowy higjenicznych, tanich mieszkań dla biedniejszej ludności, oraz odosobnienia chorych na gruźlicę. W Holandji śmiertelność na gruźlicę zmniejszyła się w ostatnich czasach o 61%, w Paryżu o 53%, w Polsce odrodzonej umieralność na gruźlicę jakkolwiek ciągle bardzo znaczna, jednak również się zmniejszyła, mianowicie gdy w r. 1928 gruźlica była przyczyną 16.9% wszystkich zgonów — to w r. 1930 stanowi 16.2%.

Nie mamy jednak jeszcze tak gęstej sieci poradni przeciwgruźliczych, jaką dzięki inicjatywie Calmetta widzimy we Francji, a w których to poradniach chory otrzymuje wskazówki, jak ma się zachowywać, by nietylko samemu wrócić do zdrowia, lecz przedewszystkiem nie stać się przyczyną choroby swych najbliższych. Nie mamy również licznych zakładów leczniczych ludowych, jakiemi szczycą się Niemcy, nie mamy też całego szeregu szkół sanatoryjnych, leśnych i nadmorskich, jakie widzimy w krajach zachodnich. Tem niemniej i u nas w ostatniem dziesięcioleciu wspólna praca rządu, samorządów, instytucyj społecznych i więcej ofiarnej i uświadomionej części społeczeństwa dała widoczne rezultaty. W r. 1920 w Polsce było 30 przychodni przeciwgruźliczych, w r. 1930 mamy już 400 (liczba porad udzielonych w r. 1930 wynosi przeszło 450.000). Łóżek szpitalnych w r. 1920 było 5.000 — w r. 1930 już 10.000, a w zakładach zapobiegawczych dla dzieci 1354 (w r. 1920 wogóle brak było tego rodzaju Zakładów). W ostatnich latach powstało również kilka szkół sanatoryjnych, oraz osiedli szkolnych, będących pierwszorzędną bronią w walce z gruźlicą.

Stan ten, mimo że wykazuje wybitną poprawę, nie jest jeszcze zadowalający, to też powinniśmy gorąco propagować zasady profilaktyki gruźlicy. Przedewszystkiem powołane są do tego zadania szkoły. Zadanie równie wdzięczne jak trudne. W szerokich masach naszego proletarjatu, w których kąpiel uważana jest często za rzecz niepotrzebną, a nawet szkodliwą („kto się umywa — tego ubywa"), wietrzenie mieszkania w zimie za „pańskie wymysły" i nie wierzy się w zakaźność chorób, nauczyciel nie łatwo potrafi wszczepić zasady kultury higjenicznej dzieciom, które nie wyniosły jej z domu, tem jednak donioślejsze znaczenie ma jego praca na tem polu.

Walka z gruźlicą w szkołach musi być prowadzona w kilku kierunkach. Przedewszystkiem dążyć należy do zwiększenia odporności młodzieży przeciwko gruźlicy, a do tego celu służy racjonalnie prowadzone wychowanie fizyczne, dożywianie, wysyłanie dzieci na kolonje i półkolonje. Młodzież szkolna zagrożona gruźlicą winna być otoczona troskliwą opieką lekarzy szkolnych i wychowawców jak również ozdrowieńcy po takich chorobach jak odra, koklusz, grypa, zapalenie płuc, gdyż są to choroby usposabiające do gruźlicy. To samo odnosi się do młodzieży w wieku pokwitania.

W szkołach powszechnych, pozbawionych opieki lekarskiej, winien nauczyciel zwracać baczną uwagę na wygląd młodzieży i w wypadkach, gdy dzieci szybko chudną, kaszlą, blado i mizernie wyglądają, powinien powiadomić rodziców i wpłynąć na nich, by udali się z dzieckiem do lekarza lub poradni przeciwgruźliczej.

Niedopuszczalnem jest, by nauczyciele lub młodzież, chorzy na gruźlicę czynną, prątkujący uczęszczali do szkoły. (Badania, przeprowadzone na szeroką skalę we Włoszech, wykazały, że odsetek dodatnich odczynów tuberkulinowych wybitnie wzrastał u młodzieży tych klas, w których nauczyciel miał otwartą gruźlicę).

Obowiązkiem każdej szkoły jest ciągła troska i dbałość o higjeniczne warunki lokalu szkolnego, gdyż czystość, światło i powietrze są najpotężniejszą bronią w walce z gruźlicą. Lokal szkolny winien być utrzymany w wzorowej czystości, pył ma być bezwzględnie usuwany i to w sposób racjonalny (na wilgotno lub elektrycznemi odkurzaczami — o ile Zakład je posiada), a korytarze i ustępy należy ogrzewać, by nie stwarzać warunków, sprzyjających przeziębieniu. Dbać należy o energiczne wietrzenie lokalu szkolnego, a nauka — o ile na to pozwalają warunki atmosferyczne — powinna być bezwzględnie prowadzona przy otwartych oknach i możliwie najczęściej na wolnem powietrzu.

Szkoła wreszcie powinna być terenem żywej propagandy walki z gruźlicą i popularyzacji wiedzy o gruźlicy. Dziatwę i młodzież szkolną należy uświadomić, jakiemi drogami szerzy się gruźlica, i wskazać środki służące do jej zwalczania. Propaganda winna być prowadzona zapomocą pogadanek, referatów, książek, zwiedzania wystaw przeciwgruźliczych, ośrodków zdrowia i t. p. W każdej szkole powinny się znajdować tablice poglądowe o gruźlicy, a w bibljotece szkolnej nie powinno braknąć przynajmniej kilku książeczek propagandowych, wydanych nakładem Polskiego Związku Przeciwgruźliczego w Warszawie (ul. Chocimska 24).

Szkoła powinna zainteresować tą sprawą również Koła Rodzicielskie i wciągnąć je do żywej akcji przeciwgruźliczej.

Dr. Sokołowska.

Prenumerata roczna zł 6, półroczna zł 3. — Numer pojedynczy 50 groszy.

Ceny ogłoszeń: Cała strona 120 zł, pół strony 60 zł, ćwierć strony 30 zł.

Konto w P. K. O. Nr. 402.001.

Adres Redakcji i Administracji: Kraków, Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

Drukarnia „Czasu“ w Krakowie pod zarządem Leopolda Wójcika.